

Πριν τρεις περίπου δεκαετίες γεννήθηκε η λέξη "παγκοσμιοποίηση"; Όταν γεννιέται μια λέξη, γεννιέται και μια αλλαγή στον κόσμο – μια αλλαγή προς το καλύτερο ή όχι.

στέκει τώρα εδώ

Αυτή η, προφανώς νεαρή, λέξη

(στο παρόν

κείμενο)

απέναντι σ' έναν, όχι νεαρό, δάσκαλο της ελληνικής γλώσσας, που θέλει να την μελετήσει, πριν τη διδάξει.

Η "παγκοσμιοποίηση" είναι μια λέξη που έχει καταχωριστεί μόνο σε ένα (1) από τα λεξικά της νεοελληνικής γλώσσας, που έχουν εκδοθεί μέχρι το έτος 1999. Αυτό δείχνει το νεαρόν της ηλικίας της.

Πρόκειται για λέξη παρασύνθετη, η οποία παράγεται από το επίθετο "παγκόσμιος" και από το

(προερχόμενο εκ του "ποιώ")

ουσιαστικό "ποίηση", που λειτουργεί

(όχι μόνο σ' αυτή τη λέξη)

ως ψευδοεπίθημα παραγωγής.

Προφανώς, η παγκοσμιότητα και η παγκοσμιοποίηση διαφέρουν κατ' αναλογία της διαφοράς μεταξύ κοινωνικότητας και κοινωνικοποίησης. Η διαφορά πάντως δεν φαίνεται τόσο έντονη όσο μεταξύ ατομικότητας και ατομισμού ή όσο μεταξύ εθνικότητας και εθνικισμού. Αλλά ο "παγκοσμιοποιημένος" άνθρωπος δεν είναι όπως ο προβληματισμένος, ο ψαγμένος, ο συνειδητοποιημένος άνθρωπος. Δηλαδή, το ρήμα "παγκοσμιοποιούμαι" δεν ανήκει στα μέσα αυτοπαθή ή, έστω, στα μέσα πλάγια κατά τη διάθεση ρήματα, όπως λ.χ. ανήκει το ρήμα της φράσης "οι άνθρωποι κοινωνικοποιούνται κυρίως μεταξύ τους και μάλιστα διά βίου".

Επίσης, η ενεργητική μορφή του ρήματος "παγκοσμιοποιώ" προσλαμβάνεται αρνητικά (από τον αναγνώστη ή τον ακροατή) π.χ. στη φράση "οι πολυεθνικές εταιρίες θα μας παγκοσμιοποιήσουν όλους". Η ενεργητική μεταβατική διάθεση του ρήματος αυτού, ακόμα και σε ηπιότερες συντάξεις, είναι έντονη: "παγκοσμιοποιώ", λ.χ. ένα οικονομικό σύστημα,

σημαίνει ότι το κάνω παγκόσμιο, ότι το επιβάλλω παγκοσμίως. Επιπλέον, και ο μεσοπαθητικός, ως προς τη φωνή, τύπος της μετοχής στη φράση “παγκοσμιοποιημένος άνθρωπος” δεν παραπέμπει, κατ’ αναλογία, στον “πολιτικοποιημένο άνθρωπο”, ο οποίος ωριμάζοντας διαμορφώνεται συνείδηση ενεργού πολίτη, με προσωπικές του επιλογές μέσω των αλληλεπιδράσεων που ζυμώνουν την κοινωνία και τη δημοκρατικά συντεταγμένη πολιτεία. Γι’ αυτό και το ενεργητικό ρήμα “πολιτικοποιώ” χρησιμοποιείται όχι για πρόσωπα αλλά για ζητήματα όπως π.χ. μια απεργία, στην οποία κάποιος δίνει πολιτικό χαρακτήρα: “Η αντιπολίτευση πολιτικοποιεί την απεργία των εργατών τύπου”. Ενώ το “πολιτικοποιούμαι” είναι οπωσδήποτε μέσο κατά τη διάθεση (και ουδέποτε παθητικό)

ρήμα: κανείς δεν θα μπορούσε από “ιδιώ της” να γίνει με το ζόρι “πολίτης” και μάλιστα ενεργός.

Επιπλέον, ο “παγκοσμιοποιημένος” άνθρωπος δεν παραπέμπει ούτε στον “κοσμοπολίτη”, που ως λέξη έχει ηλικία τουλάχιστον εκατόν πενήντα χρόνων στη γλώσσα μας. Κοσμοπολίτης, είναι ο πολυταξιδεμένος άνθρωπος, αυτός που θεωρεί πατρίδα του όλη τη γη και θέλει την κατάργηση όχι της διαφορετικότητας (αφού γι’ αυτήν έγινε κοσμοπολίτης), αλλά των διαφορών που συντηρούνται από τις κρατικές εξουσίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Βοτανική υπάρχει όρος “κοσμοπολίτης” για φυτό που ευδοκίμει σε πολλά μέρη του πλανήτη μας. Στην ιστορία μιλάμε για τον κοσμοπολιτισμό του Βυζαντίου και των Ευρωπαίων διαφωτιστών. Στη λογοτεχνία απαντάται ο κοσμοπολιτισμός των πεζογράφων της γενιάς του τριάντα. Η λέξη αυτή είναι βέβαια ένα κάποιο αντιδάνειο από τη γαλλική γλώσσα (cosmopolitisme)

, η οποία πάντως για την “παγκοσμιοποίηση” χρησιμοποίησε άλλη λέξη

(mondialisation και όχι, ας πούμε, cosmopolitisation)

, επιβεβαιώνοντας έτσι την εννοιολογική διαφοροποίηση που μας απασχολεί.

Από τα νεοελληνικά λεξικά που εκδόθηκαν τον 20ο αιώνα, μόνον ένα, αυτό του καθ. Γ.Μπαμπινιώτη (1998), περιλαμβάνει τη λέξη “παγκοσμιοποίηση” και, με προφανή βάση την υπάρχουσα μέχρι τότε βιβλιογραφία, την ορίζει ως “δημιουργία παγκόσμιας αγοράς”, με προοπτική μια “ενιαία οικονομική, πολιτική και πολιτιστική επικράτεια”. Και θα έλεγε κάποιος, απορηματικά: “Έτσι δεν συνέβη και με την Ευρωπαϊκή Ένωση, που προήλθε από τους οικονομικούς χαρακτήρα διεθνείς οργανισμούς ΕΚΑΧ και ΕΟΚ;” Όμως, τις εξελίξεις, που μας οδήγησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τις διαχειρίζονταν λαοπρόβλητες κυβερνήσεις, ενώ προς την παγκοσμιοποίηση οδηγούμαστε από καθαρά κερδοσκοπικές πολυεθνικές εταιρίες, που, όπως φαίνεται, μπορούν να ελέγχουν τα κέντρα κρατικής εξουσίας και να χρησιμοποιούν

(αν δεν

παράγουν κιάλας)

τους νόμους και την ψυχολογία της αγοράς. Δεν είναι αφελές το ότι η επιλεγμένη λέξη “παγκοσμιοποίηση” ΔΕΝ παραπέμπει άμεσα τους πολλούς

(γράφει: τον “δήμο”)

στην κερδοσκοπία των πολυεθνικών οικονομικών συμφερόντων, αλλά επιδιώκει συνειρμούς με λέξεις όπως η παγκοσμιότητα, η οικουμενικότητα, ο κοσμοπολιτισμός και με έννοιες όπως η κοινωνικοποίηση και η πολιτικοποίηση.

Στη γλώσσα μας τουλάχιστον, δεν υπήρξαν εσωτερικοί λόγοι παραγωγής λέξεων του τύπου “παγκοσμιοποίηση”, “οικουμενικοποίηση” ή και “διεθνισμοποίηση”. Βεβαίως, περί τα τέλη της έκτης δεκαετίας του 20ου αιώνα προέκυψε ο “οικουμενισμός”, αλλά με ένα ειδικό, θρησκευολογικό περιεχόμενο, ενώ ο όρος “παγκοσμιοποίηση” αποτελεί μετάφρασμα των αντίστοιχων ξένων όρων (αγγλ. globalization, γαλλ. mondialisation, γερμ. Globalisierung)

, δηλ. πολιτογραφήθηκε στη γλώσσα μας την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα για λόγους εισηγμένους, έξωθεν. Σημειωτέον εδώ ότι του όρου “παγκοσμιοποίηση” προηγήθηκε η έκφραση “παγκόσμιο χωριό”, που πλάστηκε από τον Αμερικανό επικοινωνιολόγο Marshall McLuhan (1960).

Κατά τον 20ο αιώνα η ανθρωπότητα ταλαιπωρήθηκε από έννοιες, τάσεις και καταστάσεις όπως ο ναζισμός, ο κομμουνισμός και ο καπιταλισμός. Πολλοί ή μάλλον πλείστοι φρόνιμοι άνθρωποι αντιλήφθηκαν ότι όλες αυτές (οι έννοιες, τάσεις και καταστάσεις)

είναι ταυτόσημες του ιμπεριαλισμού και του επεκτατισμού, που ιστορικά προϋπήρξαν, όπως η απολυταρχία και η τυραννία. Η συμμαχία ναζισμού και κομμουνισμού (1939)

δεν ξάφνιασε τους φρονίμους, που, μετά την πτώση του ναζισμού, ήξεραν ότι από τη διαμάχη κομμουνισμού και καπιταλισμού θα επικρατήσει, ας πούμε, ο πονηρότερος –που συνήθως είναι ο ανειλικρινέστερος. Και, αφού ο κομμουνισμός είχε αποδεχτεί τον όρο “δικτατορία του προλεταριάτου”, άρα δεν ήταν ο πονηρότερος. Αλλά, πριν αυτοκτονήσει (ή πριν εξαγοραστεί;)

, είχε προλάβει να “εκθέσει” στα μάτια των πολλών τον “καπιταλιστικό ιμπεριαλισμό”, συγχρόνως μάλιστα με άλλες, “μη στρατευμένες” φωνές που αποκάλυπταν ότι τα πλείστα χαρακτηριστικά τόσο του κομμουνισμού όσο και του καπιταλισμού είναι κοινά

(π.χ. A. Tofler)

. Οπωσδήποτε, στην κοινωνική συνείδηση του 20ου αιώνα, ο ναζισμός

(και ο δίδυμος αδελφός του, ο φασισμός)

, ο κομμουνισμός και ο καπιταλισμός είναι μορφές ολιγαρχικού ολοκληρωτισμού.

Ο 21ος αιώνας (των παιδιών μας) πλέον δεν αντιμετωπίζει (παρά μόνο τις συνέπειες από)

τις δύο πρώτες μορφές του ολοκληρωτισμού, αφού αυτές δεν πέρασαν το κατώ φλι του. Αλλά, καθώς πάσχει από αναιμία διεθνούς δικαίου και, άρα, ηθικής αντίληψης, αμφιταλαντεύεται να αποφασίσει αν το “κεφαλαιοκρατικό σύστημα” είναι “ολοκληρωτιστικό” ή αν πρόκειται για ένα εν εξελίξει κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο που

(μετ-)

ονομάστηκε σε “παγκοσμιοποίηση”. Γι’ αυτό και πνευματικοί ηγέτες οικουμενικού βεληνεκούς, όπως ο οικουμενικός πατριάρχης Βαρθολομαίος και ο αρχιεπίσκοπος Τιράνων και Αλβανίας Αναστάσιος, παρεμβαίνουν επισημαίνοντας “ηθικά διλήμματα της παγκοσμιοποίησης” ή εμβολιάζοντας τις συνειδήσεις για μια “παγκοσμιοποίηση ως κοινωνία αγάπης αντί ανθρώπινου πολτού”. Έτσι ώστε να μην αποδεχτούμε έναν “παγκοσμιοποιημένο” άνθρωπο που θα είναι “κλωνοποιημένος” άνθρωπος, δηλ. ένα άτομο κομμένο και ραμμένο κατά τις απαιτήσεις των επιγόνων του ληστή Προκρούστη...

Ένας απλός παλιός δάσκαλος ξέρει ότι ο νους και η γλώσσα έδωσαν τον ανθρώπινο λόγο, ο οποίος σε οικουμενικό (ή διεθνές ή παγκόσμιο)

επίπεδο δεν θέλει να επιβάλλεται αλλά να διατυπώνεται και να διαδίδεται με δημοκρατικές διαδικασίες, σε

(μη “εικονικά”)

συντάγματα κρατών, σε διακηρύξεις (λ.χ. του ΟΗΕ), σε διεθνείς συμφωνίες, στα ανοιχτά φόρουμ και, κυρίως, στο διεθνές δίκαιο, όπου ωριμάζει η συνείδηση της παγκοσμιότητας όλων των μορφών του ανθρώπινου πολιτισμού.

Γι’ αυτό, όταν τα παιδιά μου ζητούν πληροφορίες για την “παγκοσμιοποίηση”, πριν απ’ όλα συνιστώ την “Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου” του ΟΗΕ, η οποία συντάχθηκε από όλα τα κράτη για όλους τους ανθρώπους (και όχι σαν “μυστικό πρωτόκολλο των σοφών” του χρήματος, που

θέλουν τους πολλούς μόνο σαν πελάτες)

· **Τέλος, παραφράζοντας τον ομότεχνο** (αλλά κατά παρασάγγας αξιότερό μου) **Σαράντο Καργάκο σε κάτι που είπε για τους εκπαιδευτικούς συγκριτικά με τον Πατρο-Κοσμά τον Αιτωλό, έχω να διευκρινίσω ετούτο: Όλοι οι διατελέσαντες μαθητές μου ξέρουν σήμερα περισσότερα γράμματα από εμένα και έχουν χιλιάδες γνώσεις και μετα-γνώσεις, ενώ εγώ έχω μείνει στα 24 γράμματα της ελληνικής. Όμως, χωρίς αυτά τα 24 γράμματα, οι διατελέσαντες μαθητές μου δεν θα μπορούσαν σήμερα να διαβάσουν ούτε 24 λέξεις.**

[Βιβλιοαρθρογραφία: 1) Κουλουμπή Θ., Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1995. 2) Pascal Fontaine, Δέκα Μαθήματα για την Ευρώπη, εκδ. [...] Ευρωπ.Κοιν., Luxemburg, 1995. 3) Krugman P., La Mondialisation n'est Coupable, Paris, 1998. 4) Αναστασίου (Γιαννουλάτου), Παγκοσμιοποίηση [...], περιοδ. Νέμεσις, Ιούνιος 1998. 5) Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, εκδ. Κέντρου Λεξικολογίας, Αθήνα, 1998. 6) Βαρθολομαίου (Οικουμενικού Πατριάρχου), Ηθικά Διλήμματα της Παγκοσμιοποίησης, περιοδ. Πειραιϊκή Εκκλησία, Μάρτιος 1999. 7) Μπεκ Ουλ, Τι είναι Παγκοσμιοποίηση [...], εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999. 8) [Συγγρ.Ομάδας] Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001. 9) [ΟΗΕ] Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκδ. Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, χ.χ.]

Αρθρογράφος: **Παναγιώτης Γιακουμής**, φιλόλογος

[\[κλικ εδώ, για σχολιασμό\]](#)